

დაბარება შეიძლება ტფი-
ლისითვის:
ო. კერესელიძისსტამბაში.
უკაას, საგუთარს სსსლში.

გუთინის-ფურცელი

ტაშირცხა ორ გურაში
ერთხელ. ფასი რასკანსე
კელის მომწროთავს ერთი
მანეთი, ხოლო სწავთავს
ორი მანეთი.

მამულის ანგარიშობის და ვაჭრობის ვაჭრეთი.

წელიწადი მეოთხე

შუათანა მამული ფრანციაში.

(დასასრული.)

კარგი და შესაფერი ჩვენი მდგომარეობისათვის შკოლები გვაკლდა; ჩვენის ცდით უნდა შევისრულოთ უოველი რის მოცემაც შკოლებს ვერ შეუძლიანთ. სამთარში საღამობით ვკიხსულობთ სსვა და სსვა წიგნებსა; მე მაქვს ბიბლიოტეკა, რომელშიც თუმცა არ არის დიდი სიმრავლე წიგნებისა, მაგრამ წიგნები სულ დარჩეულნი არიან. ჩვენ და ჩვენი მღვდელი, რომელიც არის ბუნებითი ისტორიის მუვარებელი, დაუდივართ ერთთ მცენარების მოსაკრებ-

ლად (ევაგილიანი ბალახების მოსაკრებლად) როცა წამომეზღება შეილი, შევაჩვეუ სასოფლო საქმესა, ჩავაბარებ შემუბის თაგზე დადგომასა და შემოხსავალ გასავლის დაუთრებსა. შერე დაუქორწილებ და ჩავაბარებ უოველს ქონებასა. მაშინ ჩემს ზრუნებს მოელება ბოლო.

— შერე დროებას როგორ ატარებთ?

— ეარწმუნებთ ძალიან სასიამოვნოთ. ერთი წამიც არა ვრჩები უქმად და შოწენნიო. ქალაქი სულ სამ ვერსსედ არის და მე მივდივარ მალმალ საქმისათვის. წელიწადში ორჯელ მკის და სთვლის დროს ვმართავთ წვეულებასა, სადაც შევერით და ვაშისარულებთ ტარუმეშო მესობლებსა. ნათესავები ბევრი გვეავს და მოდინ სან და სან სანსავაო. ზოგი ერთხელ ვმგზავრობ კიდევა ქვეყნების სანსავათ, ხსლან ისე გაიფადა და გაადვილდა მგზავ-

რობა, რომ ვისაც კი ცოტა რამ შეძლება აქვს, უკუდა იქნა რომ არ იმეზავროს. მაგრამ მე დიდი ხნით არ სჯდ მივდივარ; ბევრი ბევრი სულ ახს თორმეტ დღეს პლივ დავიკვანებ და შინათენ ვეშურები ამიტოა, რომ ისე სიამოვნებით არსად ვსცვართბ, როგორც ჩემი ჭერის ქვეშ. ახლა ნაცვლად ამომარჩიეს და ეს თანამდებობაც მძლევეს საქმესა და კართობას; თუ ცოტა დროება, მჩნება მივდივარ სანადიროთ ან თევზის სეჭრად, ასე რომ წელიწადები გავის, როგორც წამი.»

ერთი დღე დაუგნით ამ ზატოსანი და ბედნიერი კაცის სახლში. რამეთუნ ვამბობდით, აქვე სულში ესევე სამჯალობა და არ იცის მოსძარება. სამჯალო მამულის ზატონებში ჩვენი მახინძელი არ არის თავი კაცი; სულ სუთ თუმანს აძლევეს სარჯას და ქონება აქვე ათას ორასი თუმანისა.

დასაბამი სსვა და სსვა მოგონებებისა და ზონისა.

(განგრძელება.)

მელანი. დიდი ხანი გავიდა წერილის მოცონების შემდეგ, მინამ მოიკონებდნენ მელანსა. მელანის მოგონებაშინ ჰსწერდნენ ქვაზედ ანუ ფიცარზედ რეინის კალშითა, რო-

მელსაც უწოდებდნენ სტილსა (ქუქტკო მსტილის მნიშვნელობა შეიცვალა და ამი დამწეეს დანიშნა წერილის დასრებისა, ესე იგი ვინ რა გვარზედ სწერს. ამბობდნენ მავანი მალალ სტილზედ სწერს, მავანი მუუათანსე და მავანი მდაბით სტილზედაო. ძველუბურა მესხდეთი ჩვენი გუანის დედა იწერება მდაბით სტილზე, რამელიც ძველებს დიდაი უხამხად მიჩნდათ. მალალი სტილი ის იყო, რომ ვეველა მკითხველს ვერ გავეო და უმძლევით როდესაც თვით დამწერსაც არ ესმოდა. ბოლონდელ საუკუნებში, სოგან ადრე, სოგან გვიან, ამ გვარი განყოფილება სამასწარათ გასადგეს და თუ არ უმეცარი ამ დროში აღარაფინ უეურებს ზიზლით მდაბით სტილისა). რეინის კალმის შემდეგ მოიკონეს სამასტრო კალამი რომელსაც ამოაწებდნენ წამალში, მესაუებულმნ ნახშირისა, წებოსი და დვიინისაგან. მტე ამით მიუმატეს სსვა და სსვა ხილის წვენი, ზრეტევე წვენი გამოწურული ზღვის ლოკოკინიდა. ჩინეთის მელანიც ასეა მესაუებული, მსოლოდ უმატებენ ჰვარტლსა და წებოსა. ახლანდელი მელანი მუშადდება გუნდისა ანუ ბაებისაგან, ენკაროსა და წებოსაგან, სან და სან უმატებენ კორფასის, ღილას და მქარს. აი რეცეპტი კარგი სამინაო მელანისა:

აიღე ერთი კონვანქა მსხვილად დანაეილი გუნდა და მოსაწმე ერთ თუნე წვა-

საქართველოს
ხალხური მწერლობა

ღმი, მერე გაწურე ტილოში; ნახევარ გირუნჯა წებო გასსენ ნახევარ ბუილია წვალში და ჩაასი ეპინწურში და ატოვო ეკსსენ ნახევარ გირუნჯა ეანგარა და ხუთი მისხალი დამწვარი მაქარი ცაღდაღე ნახევარ-ნახევარ ბუილია წვალში და იქავე ჩაასი. დრო გამოშვებით უნდა აირიოს ეს შესავება მანამდინ მთიღებდეს კარს მოღურჯო მკეს უყრს და მერე ჩაისხას იმისთანა ჭურჭელში რომ მიძლებოდეს ზირის დაცვა.

მესის დამცდენი. მეთვრამეტე საუკუნის ნახევარმდინ კაცი უეურებდა ქუხილს, ელვას და მესხაც, როგორც გამოუძიებულს შოკუნსა და სხვა მიზეზი ვერ ეპოვნა კარდა ღვთის რისხვისა, გამოკზავნილისა ცოდვის დასასჯელად. ძრანკლინმა, ამერიკელმა მედიკო ნამდვილი მიზეზი მესისა და გამოაცხადა ნაწველად აიას შვიდას ორმოცდა სუამი; შემდეგმა გამოძიებლებმა ისე დაწვლილებით გამოიკვლიეს ეს სავანი. რომ თავიანთივე სებით მიუძლიანთ მოხდენა ნატარა ელვისა, ქუხილისა და მესისა; ამის კარდა იპოვნეს ისეთი სამკაობა, რომ ისევე მადი, რომელითაც ბუნება ახდენს მესსა, მთისძარეს ამბის კასკზავნით ერთი ადგილიდამ შორეს (ტელეგრაფი); სხვის გადასადგებათ ერთი მეტალიდამ შორესედ, დასაფრავი ნივთები; ნაღების მოსაკიდებლად, ქუჩების გა-

სანათობად და სს. ზირველი მიზეზი მესის გამოკვლევისა ის გასდა, რომ მესის მუარმოებელი ბუნების ძალი იპოვნეს ზეუღეობით (გურალო) ნივთებში, რომლის გამოძიება და გამოიკვრა უადვილესია დროებებზე. მაგალითად შიტიკეს, რომ, მესის ძალა მიძლება რომ გამოინდეს უბრალო ფისში; თუ ფისს ანუ ლაქას წაუხრით აბრეშუმის სელცანოსსა, დაეინახავთ, რომ ლაქა იხიდავს წვრილს მტვერსა, როგორც ანდამატი მიიხიდავს რკინასა; ამასთან ღამით თითი რომ დაადოთ აბრეშუმ წასმულს ფისის ნაჭერსა ანუ ლაქასა, მაშინვე ნაბერწყლების სროლას დაიწყობს. ეს გამოცდილება იყო ზირველი, რომელმაც გადაღვიძა ჭასრი მესის გამოძიებისა და რადგანაც ფისს ბერძულად ჰქვიან ელექტრონი, ამისათვის თვით მესის ძალას დარქვენ ელექტრობა. მერე შიტიკეს, რომ სესვაში ეველა ნივთი იყენს ელექტრობას, შოკი ბევრს შოკი ცოტას, რომ არის ორ გვარი ელექტრობა, რომელთაც აქვთ მიდრეკილება ერთმანეთთან შეერთებასა, და რომ ელექტრობა შოკ ნივთში კაცივლის ძალე და ადვლად, როგორც რკინაში, შოკი ძნელად, როგორც სუმი. ვააკეთეს ისეთი მამანა, რომლითაც შესაძლებელია ნაჭურწყლების დაურეკინება მეტალინათვის და მესის ძალის შეგროვება მეტალის ბურთში იმ გვარად, რომ ათასმა ვაგ-

მან სული სულს რომ მისცეს და ერთმა იმთავანმა თითი მიაკაროს ბურთსა, ელექტრის ძალა მაშინვე გაუღლის ვეკლას და მუხტობინებს ქვლაში შემოკვრითა. მესის დაცემას აი როგორა სსნიან: მოღის ესთქუათ სესედ ელექტრობით სავსე ღრუბელი და სიღამ იზიდავს მეორე გვარს ელექტრობასა; რადგანაც სუმი ადვილად ვერ გაიღლის ელექტრობა, ამისათვის ხე იბტერევა და ნაფოტებათ იქცევა. სასლი-საც ისეა, სის ადგილას რეინა რომ ეოფილიეთ, მაშინ ელექტრობა ადვილად გაივლიდა და მესი აღარაფერს დაუშვებდა. ამ რეინის თვისებასედ არის დაწესებული მესის დამცდენის გაქეთება. სასლის ბანსედ ამაგრებენ ძალას რეინის გაწვეტებულ სარსა, ამ სარის ძირს აბმენ ერთს წვერს რეინის ჟინჯილისას, და მეორე წვერს გადმოუვებენ ძირს და ჭმარსავენ ძაწაში. ეს ადგილი სულ სველი უნდა იეოს. ჭეკა ქუსილის დროს როცა სარს მოადგება ელექტრობით გატენილი ღრუბელი, დაუწიებს მიზიდვას მეორე ვვარის ელექტრობასა; მაშინ ეს ელექტრობა ადვილად ამოვა მიწიდან, გაიღლის ჟინჯილსა და სარსა და მეორე გაიფანტება ღრუბლებში. მესი აქ არაფერს დაამაებს,

კრებაში, მარტის თექვსმეტს, გამოქვომილი იყო მეღლები და საქებური ქაღალდები, მოსული მოსკოვის ვისტავეიდან კაუკასიის ექსპონენტებისათვის. წინა ნომერში მოკვი-სხენებია რიცხვი ამ ჯილდოებისა და სასელები ექსპონენტებისა, რომელთაც მიუღიათ ჯილდოები. ამას გარდა მოსკოვის სასოვადოებას გამოეგზავნა ბრონძის მეღლები შარმანდელი ვისტავეის სასხოვრად, ვეკლას ექსპონენტისათვისა რომელსაცაც რომ წარედგინა ამ ვისტავეაში. ეს მეღლებიც იმავე კრებაში სტოლსედ იყო დაწეობილი. ამათ მნასავს არ იქნებოდა ფიქრათ არ მოსელოდა; რომ წლევეანდლისთანა უსებათ თავის დღეში არ დაჯილდოებულან ჩვენებური მამულის პატრონები არც ერთ ვასტავეაში; ვეკლას წარედგინილს მიუღია ჯილდო, ამას გარდა ვეკლას საეკონომიო ქურნალეპში დაწერილებით აწერილი და ნაქები იყო აქაური გამოსავალი. რაც უნდა მიეწეოს ან ეს ქება, ან ეს უსვი ჯილთოები ასე არ გააქებდნენ და ან ასე არ გვაჯილდოებდნენ? განა საიმიხოდ შეიცვალა ჩვენი მამაძანის სელოვნება, რომ ადრინდელს სრულებით აღარ ემსაკავება? ცვლილება მართალია არის, მაგრამ სინანულს ნუ გამოუდგებით; უკანასკნელ ვისტავეაში მოსარჩლე კარგი გევეანდა და საქონელი ჰირიანათ უწევნა მუშტარსა, თორე თამბაქოს მეტი ახალი არაფერი გაკვიგზავნია მოსკოვის

კაუკასიის საეკონომიო სასოვადოების

ვისტავკამი. დგინით ანრეშუი ბამბა ლობია, ცხორბალი ქერი ადრეცა უთუილან. უგაღის სიტოვის, (რომელიც იყო გავსაფილი მოსკოვის ვისტავკამი) ვაღდებულნი ვართ, რომ ამ ნივთებზედ ურადლება მიაქცია მოსკოვის ზუბლიკამა, სასოცადოებსაც თავის მხრით ვაღდებულნი; რომ გამოუსხადოს სიტოვის, რითიმე თავისი მადლობა ამ მშვენიერად დაბოლოებულის ვისტავკისათვის და გრებში დამსწრემ დაიწყო აზრად ღაზარაკი. მაგრამ საოცარი ეს არა რომ ამის ღაზარაკს უური არაუინ ათსოვა; თუმა სიტოვისს შრთმა არავის მიახდა საჭეოთ.

(კორნესონდრატი)

ბუნება მრთხისა და იმისი წესიერი შენსება.

ზირველი ამხანაგი და შემწე მიწის-მოქმედის უოულია ძველდცხვე და არის თითქო უოველ მხარეს მრთხს. როდის რა ზირუტევი დაუმინაურებია ვაცსა თავის შრომის გასამსუქებლად და ქონების გასამრავლებლად ამის ისტორია ნამდვილად არა-ვის იცის; მაინც კიდევ შევამილიან რომ-ლინამე მოწმობის ძალით ვსთქვათ, რომ მრთხა და უსვარი უოულიან გამინაურებულნი უველა ზირუტევეზედ ადრე, მრთხა ჭეოლით აბრამის დროს და ბიბლიაში მოხსენებულნი ახ თხზბოტი წლით ცხენ-

სედადრე, სარგებლობა, რომელსაც ვაცი მიიღებს მრთხისაცან ზურიცხველია ახლაც, მაგრამ ადრინდელ დროში, როცა სენა თესვისს მეტი სხვა საქუალობა არა იოულიან სარწოს მოვინსა და როცა მრთხის მეტი სხვა შემწე არა ჭეოლია ვაცსა, მაშინ ეს სარგებლობა და ძველ უურთ დღათოუნდა ჭსწვენებოდათ და მართლათაც სამსახური მრთხისა ისე საქუროდ და სსარგებლოდ მიანდათ ძველ ხალხსა, რომ მრთხის ამ-ღვედნენ დუიის პატისსა, ინდოელები და ევროპელები თავიანსა ჭსწმდენ ცოცხალს ხარსა, რომელიც ვებათ ტამრში ინდოელების სადმითო ამებში ნათქამია, რომ დმერთს უველსზედ ადრე ვაგუნინა მრთხს; სხვა ხალხების ნათქამებშიაც იქვეა აღ-გულია უჭარავს მრთხისა, და უველა ამ ამებინაცან, რომელიც რასაკვირველია მოვონებული არიან კვან თაუენისმცემლები-საცან და ტუვილით ჭსწინს მხოლოდ ზუ-ხრებული სარგებლობა მრთხისან და ედ-ლობა, რომელიც ვაცი უოულია ცხვენ ამ სარგებლობისათვის. მაშინა და დიდი მოსვენება და შემსუბუქება უნდა ვგრძნო ვაცსა; როცა ბარვის ამებზედ ზირველად შეუბამს სარტი ვუთანმა და ცხენთავი-სუფლებულა ამდმე ტუორთხზახან რამდენი ათისი წელიწადით გასულა მას ბქეთ, რამდენი დასელთენებულა ვაცი მრთხის მინსხვამი და ხმარებამი, რამდენი ახალი

და ახალი თვისება შეუნიშნავს კაცსა ძრო-
ხის ბუნებაში, მაგრამ აქამდისინ კიდევაც
აზრის მუშელან თქვას, რომ სრულად მ-
ვისწავლია ძროხის ბუნება და ვიღებ
სრულად იმ საჩუქებლობას, რომლის გა-
მოღებაც შესაძლებელი არის ძროხისაგან.
ამისი თქმა ვერ გაუბედავთ ევროპელებსაც
თუცა იმ კვანთ აქვსთ შესწავლილი ძრო-
ხის შენახვის ხელი და ისეთი საჩუქებლო-
ბა აქვსთ ამ პირუტყვისაგან, რომ ჩვენ
ქვეყანაში ამბობენ არ დაიფურებენ. სხვა
და სხვა ხელის შეწყობითა ზოგი კრთი
ჯინის ძროხა იმოტელა იხდება იმაში,
რომ თხემთა ფუფს იწონს. ესე იგი რა
შუათანა ძროხის ოდენა ხდება; ესეთივე
ხელის შეწყობით ფურის ჯინსი ქუავთ
ისე გაკეთებული, რომ თითო ფური ჩაუ-
ნახვარ რქეს ადვილათ იწველავს დღეში
და მრთელს წელიწადს სულ ორმოც დღეს
არ ჰსცდება. მარმან წინ დამბურდის ვის-
ტავკაში მოეყვანათ ერთი ფური, რომელიც
ყოველ დღე ცნა თუნც რქეს იწველდა.
აქედამ უნდა წარმოვიდგინოთ თუ რა მ-
მოსავალი უნდა ჰქონდეთ ევროპელებს
ძროხისაგან. დღეში ერთმანეთსედ თითო
ჩაფი რქე რომ ჩავაგდოთ და თუნცი ათ
მურათ, ერთი ფური მისცემს ორ მანეთსა,
ორი აბასი რომ გამოვიდეთ იმისა ჰება
და მოვლა, დაჩება კიდევ რვა აბასი-ვსე

იგი იმოტელა მოკება, რომ ერთს ღარ-
ბს სასლობას აცხოვრებს. მართლაც ჩვენ
აუთონ გვინახავს იმისთანა სასლობები
შვეიცარიაში, რომლის საწნო ეოფილა
მხოლოდ ერთი ფური, ბერნის ქალაქის
პირში არის ერთი ტრაქტორიით სახლი,
სადაც საფხულში ყოველ დღე იკრთებიან
ქალაქში მცხოვრებლები დილით და საღ-
მთათ რძისა და ნაღების სასმელად, ა-
რთუვე მრავალი ავათყოფები ვხიდვბან
აქედამ მრატსა. სულ ცოტა რომ ჩავა-
გდოთ დღეში სამი თუმანი შემოსდის პატ-
როსსა. ჩვენი ქვეყნის ხალხს უნდა ევო-
ნოს, რომ ტრაქტორის შენახავს ჰქავს დი-
დი ნახონი ფურებისა და ან აქა-იქ ეი-
დულობს რქეს; მაგრამ არც ერთია და
არც მეორე; სულ ხუთი ფურისაგან აქვს
ეს შემოსავალი და იმათი სამოვარი ათი
დღის მიწასედ არ იქნება მეტი. ამ კვარი
უშვობესობა ევროპელების ძროხისა წარ-
მოსდგება იმისაგან, რომ ევროპელებმა კა-
რგათ იციან ძროხის ბუნება და ბუნების
შესაფარად ველიან საქონელსა.

(განგრძელება შემდგომ ნომერში.)